

CAMİLER HAFTASI

(1-7 Ekim)

Sayın Misafirler,

Camiler haftasının açılışı münasebetiyle tertip edilen bu toplantımıza teşriflerinizden dolayı hepinize teşekkür ediyor, hoş geldiniz diyorum.

Bilindiği gibi “cami” kelimesi, toplayan, bir araya getiren anlamına gelir. Terim olarak cami, yeryüzüne rızıkları aramak için dağıtılmış olan müminlerin, genç, ihtiyar, zengin, fakir, âlim, cahil demeden bir araya geldikleri, omuz omuza, diz dize, gönül gönüle kaynaştıkları kutsal mekândır. Allah’ın huzurunda dua ve ibadetlerin topluca arz edildiği, secdelerin birleştiği, elem ve sevinçlerin paylaşıldığı mübarek hacimdir. Dinî ve sosyal hayatımızda müstesna yeri olan huzur evimizdir. Bilmediklerimizi öğrendiğimiz, irfanlarımızı yükselttiğimiz, eğitim yuvamızdır. Darginları barıştırdığımız, dökülenleri topladığımız, kopanları ve ayrılanları kaynaştırdığımız en mesut iklimimizdir. Milli birliğimizin temel taşı, vatan bütünlüğümüzün düşünen başıdır.

Camilerin, dinî ve sosyal hayatımızdaki bu çok önemli yerini dikkate alan Başkanlığımız, 1986 yılından itibaren her yıl Ekim ayının ilk haftasının, “Camiler Haftası” olarak kutlanmasını kararlaştırılmıştır.

Bugün burada yüksek huzurlarımızla “Camiler Haftası”nın ilkinin açıyor, yüce dinimiz ve büyük milletimiz için hayırlı olmasını diliyoruz.

Bilindiği gibi İslam’ın ilk mabetleri Kuba Mescidi ve Mescid-i Nebi olarak bilinen Medine Mescidi, bizzat Hazreti Peygamberin içinde yer aldığı sahabiler eliyle yapılmıştır. Bu kutsal yapıların temel ve harçlarında bizzat Sevgili Peygamberimizin alın terleri ve el emekleri mevcuttur. Allah Resulü, bu yapıların ikmaline büyük önem vermiş, müslümanların bu manevi yapılara bir an önce kavuşmalarını, diğer pek çok dinî ve sosyal ihtiyaç ve problemlerine tercih etmiştir. Resulullah’ın Medine’ye gelir gelmez konuyu bu şekilde ve her işe takdim ederek ele alması, hiç şüphesiz cami müessesesine verilen önemin açık göstergesidir.

İslam’ın camiye yönelişi, hiç şüphesiz onu sadece ibadetlerimizin yerine getirileceği, namazlarımızın kılınacağı yer olarak görmek şeklinde değildir. Biraz önce de işaret edildiği gibi camiler, sosyal hayatımızın temel taşlarıdır. İrfan yuvalarımızdır. Halk mekteplerimizdir. Sosyal yaralarımızın çareleridir. Şifa ve huzura erdiğimiz gerçek huzur ve mutluluğu bulabildiğimiz yuvalarımızdır. Sevgili Peygamberimiz, camiye bu geniş manasıyla tesis etmiş ve değerlendirmiştir. İslam’ın ilk yatılı üniversitesini Medine Mescidi’nin ayrılmaz bir parçası olarak tesis buyurmuştur. “Ashâb-ı Suffe”, bu üniversitenin ilk bahtiyar öğrencileridir.

Hazreti Peygamberin ilk örneklerini tesis ettiği camiler, daha sonraki devirlerde devletlerin devletlerle, şahısların şahıslarla yarışmasına ele alıp geliştirdikleri, yaygınlaştırdıkları yuvalar olmuştur. Müslümanlar her devirde bir tuğla ile de olsa bu yarışa katılmışlar, Yüce Rabbimizin “ Allahın mescidlerini ancak Allah’a ve ahiret gününe iman eden, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve Allah’tan başkasından korkmayan kimseler imar eder. İşte doğru yola ermişlerden olmaları umulanlar bunlardır.” mealindeki buyruğunda övülen kişilerden olmak için, dışlerinden arttırıp cami imar ve inşasına yardımcı olmaya çalışmışlardır.

İslam toplumlarında camiler, belli ihtiyaçlar ve gayeler için bir araya gelinen mekânlar olmaları bir yana, zamanla sanat ve mimarî hünelerinin de yoğunlaştığı eserler haline gelmiş, özellikle Osmanlılarda sanat ve mimarinin bu türü, zirve noktasına ulaşmıştır.

İmparatorluklar devirlerine gelindiğinde sultanlar adına “salâtin camiler” yapılmış, bazı paşalar, valide sultanlar da bu yarışa katılmış, bu yapılarda sanatın şaheser örnekleri verilmiş, ölümsüz mimarlar ve sanatkârlar yetişmiştir. Kalıcı, sağlam yapıları ile asırların dili olarak bugünlere seslenen ve bu toprakların bize ait olduğuna dair tapu belgeleri olan Süleymaniyeler, Selimiyeler, Sultan Ahmetler ve diğerleri bu salabetin, bu gayretin eserleridir.

Bu ihtimam ve ihtişamdan maksat, hiç şüphesiz bir yandan müslümanların ihtiyacı olan mabetleri tesis ederken, diğer yandan vatan topraklarını imar etmek, Türklük ve İslamlığın incelik ve zarafetini yalnız gönüllere değil, taş ve toprağa da işleyerek ebedileştirmek ve Allah'ın hoşnutluğuna ermektir.

Konuya asrımız açısından bakıldığında ise görünen manzara şudur: Fiziki yapıları itibariyle camilerin imar ve inşası, şahısların ve cemaatlerin sorumluluğuna tevdi edilmiş bulunmaktadır. İslam dünyası genelinde -bazı istisnaları ile- durum budur. Artan nüfusa paralel olarak yeni camilere ihtiyaç duyuldukça şahıs ve dernekler, mazi ve istikbali düşünmeye imkan ve fırsat bulamadan günün ihtiyacını giderecek vasıfsız ve üslupsuz camilerle üzerlerindeki emaneti yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Çünkü imkânları sadece buna yetmektedir. Gelecek kuşaklara kalıcı eserler yapmaya özenenler, hemen hemen yok gibidir.

Ülkemizdeki manzara da bundan farklı değildir. Tarihimiz içinde olgunlaşan cami mimarimize asrımızın kattığı bir şey yok gibidir. Hizmetteki fonksiyonu itibariyle nerede ise sadece namazgâh haline gelen İslam mabetleri, fiziki yapıları itibariyle de basit, anlamsız, zevksiz, üslupsuz yığınlar oluşturmuş, ince sanat ruhundan, edebi zevk ve duygudan uzaklaşmıştır. Bu hususu göz önünde bulunduran Başkanlığımız Türkiye Diyanet Vakfı ile işbirliği yaparak köy, mahalle ve şehirlerimiz için değişik ölçüde tip proje geliştirme işini ele almış, bu konuda bazı denemeleri de gerçekleştirmiş bulunmaktadır. Amacımız, önümüzdeki hizmet döneminde bu projeleri geliştirmek, gerekiyorsa yarışma açarak değişik ihtiyaçlara cevap verecek tip projeler meselesini -konuyu gelişmeye de açık tutmak kaydıyla- ciddi bir çözüme kavuşturarak ilgili kişi ve kuruluşlara yardımcı olmaktır.

Ülkemizde mevcut ve ibadete açık 57.000 camiye ilave olarak halen il ve ilçe merkezlerinde 1362, bucak, kasaba ve köylerde 2985 olmak üzere toplam 4347 cami inşaat halindedir.

1985 yılında il ve ilçe merkezlerinde 373, bucak, kasaba ve köylerde 1028 olmak üzere toplam 1401 caminin temeli atılmış; aynı yıl içerisinde 545'i il ve ilçe merkezlerinde, 1055'i bucak, kasaba ve köylerde olmak üzere toplam 1600 cami ibadete açılmıştır.

1985 yılında temeli atılan cami sayısının mevcut cami sayısına oranı, %2,4; aynı yıl ibadete açılan cami sayısının toplam cami sayısına oranı % 2,8'dir. Türkiye'de yıllık nüfus artış oranının %2.7 olduğu dikkate alınır, nüfus artışı ile yeni inşa edilen cami sayısının yüzde oranında hemen hemen tam bir paralelliğin mevcut olduğu görülecektir.

Yeni inşa edilen bu camilerin hemen tamamı, hayırsever halkımız tarafından yapılmaktadır. Ayrıca sayısı az da olsa, Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığınca bazı köylerimizde “sosyal tesis” olarak inşa edilen camiler de vardır.

Yeri gelmişken her yıl yaklaşık 1500 caminin inşasını ve ibadete açılmasını sağlayan bütün hayırsever vatandaşlarıma, dermek ve diğer kuruluş yöneticilerine bu vesile ile teşekkür ediyor, hayırlarının Allah katında makbul olmasını diliyorum.

Burada üzerinde durmak istediğimiz önemli eksiklik, Başkanlığımız ile ilişki kurmadan gelişmiş güzel projelerle cami temelleri atılmasıdır. Başkanlığımız bu konuda ilgililere yardımcı olmayı, tip ve hazır projelerle işlerini kolaylaştırmayı görev saymaktadır.

Diğer önemli bir husus da, ülkemizde hiç cami bulunmayan 3886 köyümüzün mevcudiyetine, yeni gelişen ve ibadethaneye şiddetle ihtiyaç duyulan yeni yerleşim merkezlerinin çokluğuna rağmen hiç ihtiyaç olmayan yerlere cami temellerinin atılmasıdır. Bir caddenin iki kenarına 30m. aralıkla cami inşa etmenin bir anlamı olmadığı, dinin teşvik ettiği caminin de bu olmadığı açıktır. Hayırsever vatandaşlarımız, imkânlarını böyle anlamsız kararlarla çarçur etmemeli, ihtiyacın belirlenmesi konusunda müftülüklerimizle işbirliği yapmalıdır. Mevcut camilere yakın mesafelerde, mezarlık içlerinde, kuşun uçmadığı ve kervanın geçmediği mahallerde cami inşa etmenin hizmet olmadığı herkes tarafından iyi bilinmelidir.

Aziz misafirler,

Cami hizmeti denilince akla ilk gelen şeylerden biri, şüphesiz görevli konusudur. Mesleğinin ehli, iyi yetişmiş, bilgili, fedakâr cami görevlisi olmadan, cami hizmetlerini verimli hale getirmek mümkün değildir. Bu elemanları yetiştirme görevi ise, kanunlarımıza göre Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığına verilmiştir. Başkanlığımızın bu konuda yararlanabileceği başka bir kaynak yoktur. Bu kaynak iyi eleman yetiştirirse, cami hizmetlerinde başarı kaydedilecek; hizmet verimi artacak; bu kaynak, elemanları eksik sunarsa, verim düşeceği gibi, önemli sıkıntılar bile doğabilecektir. “İyi yetişmemiş doktorun candan edeceği” darb-ı meselinden hareketle, iyi yetişmemiş din görevlisinin mümini dinden soğutacağını düşünmek yanlış olmaz.

Ne yazık ki, camilerimizin İmam-Hatip ihtiyacını karşılamak üzere 35 yıl önce öğretime açılmaya başlayan İmam-Hatip Liselerinin mezunları ile boş kadrolarımızı doldurmakta bugüne kadar güçlükler çekilmiştir. Bu yüzdendir ki, yakın geçmişte yaklaşık 14.000 ilkokul mezunu vekil imam-hatibin, eğitim noksanlıkları giderilmeden asalete geçirilmeleri zaruretiyle karşı karşıya gelinmiştir.

İmam-Hatip Lisesi mezunları sayısının çoğalmasıyla mevcut açığın kapatılması hızla sürdürülmekte ise de, bu defa da karşımıza “kalite” problemi çıkmıştır. Bu hizmetler için yetiştirilmiş gençlerimizin bir kısmının pratik noksanlıkları yüzünden mihrap ve minberde görev almaktan çekinmeleri, bir yandan kaynakta sayısı kaybına sebep olmakta, diğer yandan cami hizmetlerindeki verimi büyük ölçüde düşürmektedir. Kem (kötü) aletle kemalât peşinde koşmanın sonuçsuzluğu ortadadır.

Evet, camilerimizi temiz, sevimli, sempatik ve güler yüzlü hale getirmemiz şarttır. Bunun için de vasıflı, iyi yetişmiş cami görevlilerine kesin kez ihtiyaç vardır. Camiye giren bir kimse oranın çekici, ferahlatıcı, dinlendirici havası ile camiye ve camideki topluluğa derhal ısınmalıdır.

Camiden bir şeyler öğrenerek, manevi kazançlar sağlayarak ayrılmalıdır. Bu da şüphesiz yetişmiş, vasıflı elemanla mümkün olur.

Başkanlığımız, kaynak okulların bıraktığı boşluğu, “Hizmet İçi Eğitim Kursları” ile doldurmaya çalışmaktadır. Bu maksatla açılan (7) eğitim merkezimizde her yıl yaklaşık 5000 eleman, hizmet içi eğitim kurslarından geçirilmektedir.

Camilerin İmam-Hatip kadrosu ihtiyacı hükümetimizce verilen 25.000 kadro ile hemen hemen halledilmiştir. Son olarak dağıtımı yapılan 4000 kadrodan sonra 5203 cami kadrosu açığımız kalmaktadır. Bunlar da 1987 yılı içerisinde dağıtılacak, kadro konusunda yıllardan beri devam eden sıkıntı, büyük ölçüde giderilecektir.

Ancak unutulmamalıdır ki, nüfus artışına paralel olarak her yıl yaklaşık 1500 cami ibadete açılmaktadır. Bu demektir ki, her yıl bu sayıda kadro tahsisi zarureti vardır.

Kadro konusunda bir başka problem, tek görevli problemidir. Bugün köy camilerinin tamamında, bucak ve kasaba camilerinin ise tamamına yakınında -ki 62 bin cami görevlisi içerisinde bunların sayısı 46 bindir- tek görevli bulunmaktadır.

Cami hizmeti komplike bir hizmettir. Sadece imamet ve hitabet hizmetiyle sona ermemektedir. Her camide mihrap hizmeti yanında “müezzinlik” ve “kayımlık” hizmeti de ayrı personel isteyen hizmetlerdir. İmam-Hatiplik, müezzinlik, caminin iç ve dış temizliği, şadırvan ve tuvalet temizliği, bahçe tanzimi, caminin ve teberükât eşyasının korunması gibi hizmetlerin tamamı, tek görevlisi bulunan camilerde, bu tek görevlinin sorumluluğundadır. Din görevlisi bu işleri ya bizzat görecektir veya bu konuda hayırsever halkımızın desteğini sağlamaya çalışacaktır. Bunun da hizmet verimini olumsuz yönde etkileyen bir unsur olduğu açıktır.

Fedakâr din görevlilerimiz, canlarını dişlerine takarak bütün bu hizmetlerini tek başlarına yürütme çabası içerisinde iseler de, cami hizmetlerinin gereği gibi omuzlanıp götürülmesinde gönüllü kişi ve kuruluşların yardımlarına her zaman ihtiyaç bulunduğu şüphe yoktur.

Saygıdeğer misafirler!

“Cami hizmetleri “ denilince akla gelen başka bir konu da, camilerin bakım ve onarımıdır. Başta İstanbul, Bursa ve Edirne olmak üzere, bazı il ve ilçelerimizde eski eser niteliğinde çok sayıda tarihi cami bulunmaktadır. Bunların mimari vasıflarını bozmamak kaydıyla bakım, onarım ve muhafazası, ayrı bir uzmanlık konusudur. Bu maksatla, geçtiğimiz yıl içerisinde “Camilerin Bakım, Onarım, Temizlik, ve Çevre Tanzimi Yönetmeliği“ yürürlüğe konulmuştur.

Bu yönetmelik gereğince cami, mescid ve bunların müstemilatındaki halı, kilim, şamdan, saat, avize, levha gibi teberükât eşyasının; minber, mihrap, kürsü, kapı ve pencere gibi kısımların; hat, tezhip, oymak, kakma, vitray gibi süslemeler ile çini, taş, ahşap veya cam süslemelerinin, ayrıca iç ve dış bahçeler, avlular, minare, saçak, oluk ve üst örtülerin her türlü bakım ve temizliğini yapmak; cami ve mescitlerin aydınlatma giderlerini karşılamak; cam, lamba, kilit ve musluk gibi belirli sürelerle bozulan veya kırılan malzemelerini değiştirmek; cami, mescit ve bunların müstemilatının güvenliklerini sağlamak maksadıyla bazı büyükşehirlerimizde gezici ekipler kurulmuştur.

Ancak, hemen belirtilmelidir ki, sözünü ettiğimiz bu imkânlarla, bu personelle, bugün sayıları, 57 bini bulan camilerimizin temizliğini, bakım ve onarımını, çevre ve tanzimini, gerçekleştirmeye imkân yoktur.

Her konuda olduğu gibi bu konuda da devlet-millet işbirliği ve kaynaşmasına ihtiyaç vardır. “Camiler Haftası”nın bir önemli anlamı da bu vesileyle ülke çapında bu gerçeği ortaya koymak, cami müessesesine halkımızın daha çok ilgi ve desteğini sağlamaktır. Hafta boyunca;

1. Dinimizde cami ve cemaatin önemi ile cemaatle yapılan ibadetlerin kardeşliğimizi, birlik ve beraberliğimizi pekiştirmedeki yeri, vaaz ve hutbelerle halkımıza anlatılmaya çalışılacaktır.
2. Camilerin tarihi gelişimi ile sosyal fonksiyonunu konu alan konferans ve seminerler tertip edilecektir.
3. Mahalli vakıf ve derneklerle çevredeki gönüllü kişilerden temizlik, bakım ve onarım komiteleri oluşturulacaktır.
4. Bütün camilerde hafta vesilesi ile genel bir temizlik yapılacak, temizlik sırasında imkân nisbetinde camilerdeki eşya boşaltılarak cami ve eşyası silinip süpürülecek, gerekirse badana ve boya işleriyle birlikte caminin bütün müştemilatı elden geçirilecektir.
5. Cami çevresi imkânlar ölçüsünde düzenlenecek, çimlenecek, çiçeklendirilecek ve ağaçlandırılacaktır.
6. Cami çevresindeki hasta ve muhtaç kişiler tesbit edilecek ve kendilerine yardımcı olunmaya çalışılacaktır.

Camiler haftasının yüce dinimize, büyük milletimize ve aziz vatanımıza hayırlı ve uğurlu olmasını dilerken, hafta içi camilerin bakım ve temizliği konusunda oluşturulacak gönüllü komitelerde görev alacak aziz vatandaşlarıma, bay ve bayanlara peşinen teşekkür ediyor, hepimizi saygı ile selamlıyorum. 1.10.1986

Dr. Tayyar ALTIKULAÇ

Diyanet İşleri Başkanı